

SZELÍD VADAK

(Galamb) Egyik télen az apám egy félig megfagyott vadgerlével (*Streptopelia turtur*) állított haza. Azt mondta, az utcán, az eresz alatt találta. A galambot a vaskályha mellett lengettük, azután kis cserép csészékben vizet és őrölt kukoricát adtunk neki. Volt egy füles vesszőkosarunk, húsvétkor ebbe tojta a nyúl az ajándékot. Most anyám régi télkabátjának vatin-darabkáiból madárfészket készítettünk belőle. A gerle hamarosan életre kelt, de nem adta tanújelét, hogy vissza akarna térni a természetbe. Csak téblábolt a konyhában a széklábak között, s mindent összepiszkított. Pedig semmi külsérelmi nyom nem látszott rajta. Szomszédunk, Bognár bácsi, aki értett a vadállatokhoz, néhanapján vadászott is, tudni vélte, hogy a galambnak valószínűleg az eséstől megsérült a feje és elfelejtett repülni.

Egy esős februári napon azután föl vittük a padlásra. Apám becsukta a padlásablakot, s azt mondta, itt megvárhatja a madár, hogy elmúljon a tél. Tavasszal aztán majd szabadon engedjük. Talán addigra megtanul repülni is. Rátettük egy vastag gerendára, tanácstalanul totyogott, s bután forgatta a szemét. Mindenáron vissza akart telepedni a vatin-darabkák közé. Másnap reggel föllopódtam a padlásra, de már nem találtam. Apám azt mondta, hogy ne izguljak, bizonyára fölfedezett egy rést a cserepek között, s elrepült.

Legközelebb április elején mentünk föl a padlásra, hogy a kerek ablakon, mint minden ünnepnap előestéjén, kidugjuk a nemzetiszínű zászlót. A rudat egy százas szöggel a gerendához erősítettük, nehogy elragadja egy szélroham. Akkor, az egyik gerenda alatt, nem messze az ablaktól, megtaláltam a döglött galambot. Már oszlásnak indult. Kinéztem az ablakon: lent a mélyben éppen egy sárga locsolóautó araszolt végig.

(Vadászat) Bognár bácsinak légpuskája is volt. Néha kölcsön adta, hogy egy kicsit vadítson. Ilyenkor *Optacidus* fiolákat raktam sorba a kerítésre, azokra lőttem. Elég ügyesen. Tíz üvegből nyolcat-kilencet mindig eltaláltam. Élőlényre: macskára, madárra, mint a szomszéd fiúk, sohasem céloztam. (Hogyan is? Hiszen még a tyúkokat is megsirattam, ha nagymama a kert végében diszkrétan elvágta a torkukat.) Egyszer mégis. A szomszédban, az orgonabokrok között célba vettem egy verebet. Mindjárt el is találtam. Leesett. Akkor Bognárné jelent meg konyhájuk ajtajában. Éppen mosakodhatott, mert a félig gombolt blúza alatt, láttam, vizes a melle. Fölemelte a verebet, s odahozta a kerítéshez. Átadta. Még élt. Dobogott a szíve.

– Ügyes kisfű vagy, Tamás – mondta Bognár néni.

– Még él – mondtam.

– Akkor engedj bele még egy golyót. Ne hagyj, hogy szzenvedjen!

– Nem bírok – nyögtem.

– No, akkor add vissza! – mondta Bognár néni kissé már ingerülten. Újra átnyúlt a kerítésen, s a verebet odadobta a lábának dörgölődő macskájának.

(Lurkó, Lutra) Lurkó II. kutyámat 1956-ban a Budai úton ütötte el egy katonai teherautó. (Lurkó I., az apámtól tudom, még a háború alatt pusztult el, szopornyicában.) Amikor én odaértem Lurkó II.-hez, már nem élt. Valaki a járda szélére húzta a tetemet. Sérülés nyomát rajta sem találtam, vagy talán mégis. Szája szélén kibuggyant néhány csöpp véres nyál. Lecsatoltam róla a porrázt és azt hazavittem.

De nem volt rá szükség, mert kutyám sem volt jó ideig. Lurkó II. halála után már csak a vadon élő, láthatatlan állatok érdekelték. Lutrát olvastam, Vukot, Kelét. Ötvenhét októberében, születésnapomra kaptam egy csehszlovák gyártmányú,

oroszlános ceruzakészletet (L. & C. Hardtmuth, ma is megvan.) Vadállatokat, rókákat, vidrákat, farkasokat rajzoltam, kényelmes, védett barlangokba rejtettem őket a vadászok szemelőli.

(Bikfic) Később írtam néhány regényt is. Az egyiket, amelynek egy medve volt a főhőse, a Kondor tó melletti tanyán, ahová most, mintegy húsz év múltán visszatértem.

Egész nap egy rozszant nádszékben ültem, szemben a kilenc nyárfával, s vártam. Lopva jött, mint a vadak. Fekete volt, meredt farkú, és pipaszár lábú. Pofáján őszült már a szőr. Rettenetesen bizalmatlannak látszott. Arra gondoltam, nyilván sok csalódás érte az életben. Elhatároztam, hogy Bikficnek fogom hívni. Megállt. Minden eshetőségre készen, rézsut a kertkapuban várakozott. Szóltottam, de nem nézett rám. Később, hogy azért ne szakítson meg minden kapcsolatot, tett felém néhány lépést. Nyújtottam neki sajtot, de azt nem fogadta el. Ám lépett még kettőt. S megette a sajtot. Így ment napokon át.

Később is meglátogattam, de megsimogatni sohasem hagyta magát. Mindig odakészítettem neki a vacsoramaradékot. Néha megette, néha nem. Nem lehetett kiszámítani. Egyik este tüzet gyújtottam, és megittam egy fél üveg bort. Éjszaka nyugtalan álomom volt. Fölríadtam. Az ablakhoz mentem. Az udvaron a fák térdig ködben ácsorogtak. Valami vad, vörös fény villant onnan, ahol Bikfic tányérját sejtettem. De nem a Bikfic volt, az biztos. Nem is macska. Talán róka. Arra gondoltam, milyen boldog lettem volna gyermekkoromban, de még húsz éve is, ha élő rókát látok. Most láttam. Ha egyáltalán.

(Fenyőrigók) 1996-ban, ha jól emlékszem, egy megrendelt, de nem közölt cikkért váratlanul tízezer forintot utaltak. (Ilyen még nem fordult elő, az hogy közölték és nem fizettek, gyakrabban.) Az összeghez csak ezerkilencszáz forintot kellett hozzátenni, s ebből ketten négy napot tölthettünk Mátraházán. A SZOT-üdülők egykori gyöngyszemében, a Pagodában kaptunk egy lepusztult, hámló tapetájú, koszos szobát, reggeli nélkül. A pusztulás mindenütt jelenvaló képei fogtak körbe; mintha az elhagyott, rozsdáette monstrok: a szétszaggatott sodronyú sífelvonó, az elferdült ugrósánc, az üdülőből kidobott vaskazán; a széthányt, horpadt tűzoltó készülékek, az elszórt zacskók, üvegek, és műanyag flakonok a közeli világvégét jövendőlnék.

Egyik reggel fenyőrigók szálltak az erkélyünkre. A szobában kellemes meleg volt. Mezítláb álltam az üvegajtó előtt. Hát eljöttek, gondoltam, s a szemem megtelt könnyel. Már nagyon vártam az ég küldöttéit. Előző nap este hámozott napraforgót szórtam ki nekik a teraszra. Csakhogy ők rá sem hederítettek a magokra. Viszont elszántan kopogtatták a fokhagymás fasírozott műanyagdobozát. De abból nem kaptak, mert azt – forró rumos teával – mi ettük meg reggelire.

(Malacka) Leányfaluból indultunk Szentendre felé. Szelíd, nyárvégi délután volt. Olyan utat választottunk a társammal, amelyet nem jelölt a térkép. Azon a napon, meglehet mindketten más-más okból, de egyikünk sem akart emberekkel találkozni. (Úgy számítottuk, legalább tíz kilométerre lehetünk a lakott helyektől.) Én éppen az eget kémleltem a messzelátóval: egy héja pár körözött magasan a fejünk fölött. Egyszer csak megrörent az avar, és szinte a semmiből előbukkant egy állat. Fekete volt, a feje balta alakú. A nyakán taraj meredezett. Egyenesen felénk tartott. Nem mondhatnám, hogy sebesen, de azért teljesen egyértelműen. Fiatal *vaddisznó*, villant át az agyamon. Fölfedezésemet suttogva bár, de társammal is megosztottam. Nem féltünk nagyon, igaz nem is mozdultunk.

Lehet, hogy mégsem *vaddisznó*, gondoltam később, hiszen az állat, ahogy mellénk ért, békésen rőfogni kezdett. De hát hogy kerül ide a lakott területektől jó órányi járásra egy házi disznó? A domesztikált malacoknak egyébként sincsen ilyen harcias tarajuk. Elindultunk. A magányos állat is velünk tartott. Először mögöttünk jött, de ezt elsősorban biztonsági okokból nem tartottuk kielégítő megoldásnak. Előre engedték. Békésen ballagott tovább, néha visszanezített. Hirtelen aztán gyorsabb tempóra váltott és eltűnt.

Itt be is fejezhetném a történetet. Mondjuk: álmodtam az egészet. De nem! Meglehet, hogy azon a napon Leányfalu és Szentendre között a *szelíd emse* és a *vad kan* különös nászából született malackával találkoztunk. Emberek helyett.

(*Mitugrász*) Sok éve már, hogy az alábbi történet megesett velünk, de azóta sem szívesen beszélünk róla. (*Sőt, tettestársam* kifejezetten óvott attól, hogy ezúttal is felelgessem. Dehát a titkok fölfedésében az írók, mint tudjuk, nem ismernek mértéket.)

Tihanyban nyaraltunk akkor, s egy borús délelőtt elhatároztuk, hogy fürdés helyett sétálunk egyet az erdőben. Már majdnem leértünk a betonútra, amikor cérnavékony visítózásra lettünk figyelmesek. Egy kis *mitugrász* szaladt felénk, akkora volt, mint egy földhúzó játékállat. Kitérő örömmel üdvözölt bennünket, különösen társam farmerja iránt tanúsított nagy érdeklődést. Elkezde cibálni.

– Talán veszett! – mondtam én óvatosan. – Úgy tudom, hogy a rókákra és a mókuskokra is átterjedhet a kór.

– Nem veszett ez – válaszolt társam –, csak szelíd. Valaki megszelídítette.

Fölemelte a *mitugrászt*, s az mindjárt hozzásimult. Megpróbálta föltenni egy fenyőfára, nem sok sikerrel. A *mitugrász* ki sem nyújtotta a körmeit, inkább gyorsan visszabújt az emberhez.

– Most mit csináljunk? – kérdezte társam.

– Az üdülőbe nem vihetjük, mindjárt megenné a macska – válaszoltam.

Elindultunk. *Mitugrász* utánunk. Nem részletezem. A betonútig futottunk előre. Csak akkor néztünk hátra. Már nem visított. Megnéztem a messzelátóval: kétlábon állt, karocskáit az ég felé nyújtotta. Úgy állt ott az ösvény mellett, némán, mozdulatlanul, mint egy kicsi medve, amelyet maga a Teremtő faragott meggyfagyókérből. Emléklül.

(*Szelíd vadak*) „Valahányszor érintkezésbe kerülünk a természettel, tiszták leszünk. A vadak nem piszkosak – csak mi vagyunk azok. A domesztikált állatok piszkosak, de a vadon élő állatok sohasem. Az olyan anyag, amely nem a maga helyén van, piszkos... Tudjuk, hogy a kereszténység előítélettel viseltetik az emberben lakozó állattal szemben, ám egy állat épp olyan kevéssé rossz, mint amennyire jó... Az állat csupán követi élete törvényét, nem tesz sem többet, sem kevesebbet: akár *szelídnek* és engedelmesnek is nevezetjük. Az eksztatikus ember viszont átugorja az élet törvényeit, s a természet szempontjából rendellenesen viselkedik. A rendellenesség az ember kizárólagos előjoga, akit öntudata és szabad akarata alkalomadtán az állati természetbe kapaszkodó gyökereitől is eloldozhat.

Ha az ember jobb viszonyban lenne a maga állatiaságával, másként értékelné az életet... Tudjuk, hogy a kultúra folyamata nem más, mint az emberben lakozó állati egyre növekvő mértékű megfékezése; s ez a domesztikáció nem valósítható meg a szabadságra vágyó állati természet lázadásai nélkül...

Egykor az embert a mítosz még összekötötte az ősök világával, és ezáltal az átélés nem csupán kívülről látott természettel. Akkor még elkerülhette volna a meghasonlást önmagával... Már csak az álmok maradtak, azokban még újraélhető a természet.” (C. G. Jung: Gondolatok a természetről. Kos

suth Kiadó, 1998)

(Az élet értelméről) Egy fiatal szerzetes, miután rosszul aludt az éjszaka, s a nyugtalan álmok ízét napközben is a szájában érezte, délben megkérte mesterét, mondja meg, mi az élet értelme. Vajon mit tanít erről a fenséges Buddha?

– Ebédeltél már? – kérdezett vissza a Mester.

– Igen – válaszolt az ifjú.

– Akkor mosd el a csészédet!

(*Szodoma és Gomora*) Karácsony másnapján, koradélután indultunk Mátrafüredről Mátraházára. A szürke égből hódara hullott, a kertekben már világítottak a fenyőfákra erősített színes lámpafüzérek. Még alig hagytuk el a falut, amikor a gyalogúton egy kutya csatlakozott hozzánk. Némiképp ismerem a kutyákat, ezt úgy szokták csinálni, hogy először csak jönnek az ember mellett, mintha véletlenül nekik is éppen arra lenne dolguk, aztán csak nyomulnak egyre közelebb... Ez nem, ez egy vörös, sunkófejű, karakán kutya volt, nem csinált belőle titkot, hogy velünk tart. Csak az nem volt világos, hogy egy séta erejéig gondolja, vagy végleg.

Megfontoltan jött. Ha kirándulókkal találkoztunk, bevárt bennünket, hogy nekik is jelezze, együtt vagyunk. Ha kutyával, vakkantott néhányat, majd hátranézett, ne féljünk, hiszen láthatjuk, ő erős és szelíd. Meg kell vallanom, hogy társaságában lassan én is erősnek és szelídnek kezdtem érezni magam. Rátértem a ritmikus jógalézésre (*tála jukta*), regényterveket forgattam a fejemben.

A Gyökeres forrásnál megnéztük, megvan-e még a favályúból kiömlő vízsugár alatt az apró malomkerék, melyet még az ősszel faragott valaki friss fűzfából. Megvolt, de a vályú fölé a csöbe belefagyott a víz, így a kerék nem forgott. Visszafelé a kutyának igen jókedve kerekedett. Előreszaladt, aztán vissza, de nem volt ebben semmi kajlaság, méltóságából egy jótányit sem engedett. Talán inkább csak életörömeinek adott hangot. Amikor a 24-es főúthoz értünk, leszaladt a kocsútra, és szilajul, mint egy regényhős, kergetni kezdte az autót. Akkor már láttam, hogy nagyon nagy a baj. Odahívtam magamhoz, és szigorúan ráparancsoltam, most már vége, menjen haza. Meg akartam simogatni, de arra nem tartott igényt. Tartózkodó kutya volt. Alattomosan beosontunk előle az étterembe. A jégvirágos ablakon keresztül láttuk, egy ideig még ott ült az étterem előtt. Várt. Kérdeztük a vendéglőstől, hogy ismeri-e ezt kutyát, de azt mondta, ő nem tudja megkülönböztetni őket, hiszen alkonyatkor minden kutya egyforma.

Hazafelé megeredt a hó. A mátrai őzek is, mintha megboldultak volna, sorra kiugráltak az országútra a kocsik elé. A meteorológusok szerint mozgalmas, frontjárta éjszaka volt.

Itthon telefonüzenet várt: Karácsony első napján, éjszaka meghalt a nagynéném. Alacsony, madárcsontú, jámbor lélek volt, nem adatott neki se férj, se gyerek. Rajongva szerette az Urat, apáca akart lenni, de valami főbenjáró bűnt követett el, s eltávolították a veszprémi zárdából.

Engem gyermekének vagy inkább urának fogadott, órákig trappolt a havas utcán szánkóm elé fogva, mint egy hűséges lovacska. Az utóbbi időben már nem látogattam a szociális otthonban, ahol életének utolsó éveit tengette, nem bírtam elviselni a bűzt, a leépülést, a pusztulást. Amikor utoljára nála jártam, már nem ismert meg. Egyre csak az édesanyját hívta.

– Uram, láthatod, így pusztul Szodoma és Gomora, miattad, miattam, lassan, visszavonhatatlanul – mondogattam az ablak előtt hajnalig a süket és vak hóesésnek.